

Brolio Kolino budynės buvo surengtos senelių namuose: dvi dienos, dvi naktys, o laidojome trečią dieną. *Clann Chalum Ruaidh* rinkosi ir iš labai toli, ir iš arti, rodės, namai tuoj sprogs. Moterys siuntė gausybę maisto: daržovėmis apkraštuoti puikiausiai iškepti kepsniai su padažo stiklainiais, kalnai sausainių ir naminės duonos, lėkštės su stirtomis pyragaičių. Ir vyrų buvo daugiau, negu reikėjo duobei iškasti įšalusioje ir apsnigtoje kapinių žemėje, – kirtiklis ėjo iš rankų į rankas, jie žvilgčiojo į lekiančias aukštyr iš įšalo išskeltas žiežirbas.

Įžengę į namus, gedėtojai pirma priedavo prie karsto sukalbėti malda, po to jau atsisukdavo pareikšt užuojautos. Daugumas instinktyviai ieškojo akimis mano tėvų, nes vaikui mirus juk krepiamasi į tėvus. Paskui atsitokėdavo, susikaupdavo ir imdavo ieškoti akimis kitų artimiausių giminių. Priedavo prie mano senelių ar dėdžių ir tetų, ar prie nelaimės pakirstų mano vyresnių brolių ir ištardavo: „Užjaučiame jus nelaimėje. Užjaučiame jus nelaimėje.“ Ir per visas budynes daugelis jų vis nevalingai žvilgčiojo į duris, tarsi tikėdamiesi pamatyti įžengiant mano tėvus, pargrižtančius namo, pašauktus tos „šeimą ištikusios mirties“. Bet jie taip ir nepasirodė.

Per tas budynių dienas ir naktis *clann Chalum Ruaidh* miegojo ant kėdžių, koridoriuose, kartais net ant grindų miegamuosiuose, kur lovos buvo jau užimtos. Daugumas kiaurą naktį keitė vienas kitą prie mažo Kolino lavono, kad jis neliktų vienas. Visą tą laiką jis gulėjo tobulai ramiai, tačiau tas tobulumas buvo kažin kaip kupinas laukimo. Rodės, jis laukia, kad mama jam pataisys kaklaraištį arba patikrins, ar švarios

jo panagės. Tarsi girdėjai ją sakant: „Tu būsi dėmesio centre. Visi į tave žiūrės.“

Per tas dienas ir tas naktis daug buvo kalbama, kaip ir kodėl tai atsitiko. Visi buvo vieningos nuomonės, kad mano tėvas „puikiai išmanė, kaip reikia elgtis ant ledo“, ir kad dieną prieš tai jie jau buvo nuėję tą patį kelią. Teisybė buvo ir tai, kad srovės, potvyniai bei atoslūgiai tekėjo visiškai nevaržomi ir, galimas dalykas, nugrauzė daugiau ledo iš apačios, nei kam galėjo šaut į galvą. Be to, juk buvo kovo pabaiga ir švietė saulė, nors ji ir neatrodė labai kaitri. Bet viskas liko kažkaip vis tiek neaišku.

Apskritai prieita prie išvados, kad čia būta „Dievo veiksmo“, kaip tai įvardija draudimo bendrovės, nors *clann Chalum Ruaidh* tai pavadino „Dievo valia“, pasitikėdami Jo gailestingumu. Buvo ir tokių, kurie, skaitę ar neteisusiai perskaitę Jobo knygą, visa tai regėjo kaip Dievo teisingumo, Jo bausmės pavyzdį, tad laužė galvas dėl jos priežasčių. Gal, gavę darbą saloje, mano tėvai ne taip dažnai, kaip kad derėjo, lankė bažnyčią? Gal santykiavo lytiškai dar prieš vestuves? Kas galėjo žinoti? Kas galėjo numanyti priežastį?

Dar kiti pasakojo istorijas apie perspėjamuosius ženklus, esą prieš daugel metų jie matę ant ledo „šviesas“ „kaip tik toje pačioje vietoje“, tad dabar anos pranašystės gali būti laikomos išsipildžiusiomis.

Kitas mano senelis per tas budynes pasirodydavo tik trumpam, nes buvo ne iš tų, kurie linę gedėti kolektyviai. Vėliau jis pasisiūlė pereiti ledu ir „prižiūrėti salą“, kol atvyks naujas nuolatinis švyturio prižiūrėtojas. Pasiėmė drauge ir smuiką, tad kartais tyliais vakarais, kai vėjas pūsdavo į žemyną, iš-

girsdavom raudas, kurias jis manė griežias vien tik sau. Griežė jis daug geriau, nei daug kas manė jį tai sugebant, o tiems, kurie suprato tos muzikos šaltinį, ji buvo dar ilgesingesnė. Jis griežė „Kobo raudą“ ir „Glenkou“, ir „Patriko Makrimono raudą mirus vaikams“.

– Mus ištiko didžiulė netektis, bet mudu turim kitų vaikų ir turim vienas kitą, o to vyro liūdesio gelmių nežino niekas, – pasakė močiutė.

Po budynių tie vyresni *Calum Ruadhū* vyrai, kurie apsilankydavo močiutės virtuvėje, nieko kito nesugalvodami kartais pasiūlydavo seseriai ir man saujas monetų. Kartais jie mus vadindavo „laimingais“ vaikais, o kartais – „nelaimingais“.

– *M'eudail*⁷, mergyt, – sakydavo, arba: – Vargšas *'ille bhig ruaidh*, tau prieš akis dar ilgas kelias.

Sakoma, kad po ledu tarp jo ir vandens visada esti oro sluoksnis. Tad įtrauktas po juo turi atsiversti aukštiekninkas, kad burna ir šnervėmis liestumeisi su apatine jo puse: taip bent galėsi kvėpuoti. Ir dar turi būti atsimerkęs, kad matytum properšą, į kurią įgriuvai, ir stengtumeisi stumtis prie jos. Jei užsimerksi toje užšalancioje druskoje, gali prarasti nuovoką ir būti pasmerktas, nes laiko turi nedaug. O jeigu srovės stiprios, jos taip toli ir taip skubiai tave nuneš, kad net pati greičiausia tavo reakcija bus per lėta.

Dažnai įsivaizduodavau savo tėvus apverstus po tuo ledu. Beveik kaip bulvienujų vabalus lapo apačioje. Rankos ir keliai stumiasi aukštyn tokia makabriška gemalą primenančia poza, jie stengias prispausti lūpomis prie apatinės to stu-

⁷ Būk palaiminta... (*Geilų k.*)

miančio juos žemyn paviršiaus dalies. Stengiasi kvėpuoti, kad kaip nors išliktų gyvi.

Po tėvų netekties saulė akinamai švietė kelias savaites, srovės buvo galingos, ir ledas po savo baltumu pajuodo, sakytum, jį sugrauzė pasislėpęs vėžys, išryškėjęs tiktai dabar. Vos per kelias dienas tai, kas buvo balta, plačiai išplitę, tapo vien plūduriuojančiais papločiais, sukuriuojančiais luitais, – jie vinguriavo pilkai mėlyname vandenyje atspindėdami šviesą.

Ledui dar nenutirpus kalė dusyk pabėgo iš senelių namų ir nuskuodė į salą ieškoti savo šeimininkų, dusyk bočiukas buvo ten nukakęs jos parsivesti. Po antro karto jis prirakino ją prie slenksčio laiptų grandine, bet kalė inkštė – ar, kaip jie sako, „jinkštė“ – taip atvirai ir graudžiai, kad kitą rytą bočiukas ją paleido. „Nes man plyšo širdis jos klausantis“, – paaiškino.

Ji beregint vėl nukūrė prie kranto ir pasileido salos link: bėgo per lygų ledą, nedvejodama puldavo į atvirą vandenį, nuplaukdavo iki arčiausios lyties, paskui šokinėjo nuo vienos lyties ant kitos, o bočiukas stebėjo tą jos kelionę pro žiūronus.

– Jai pavyko, – galiausiai ištarė nususkęs nuo lango. – Vargšė *cú*⁸.

Ji vis dar laukė, kad pradingę jos šeimininkai išnirs iš jūros, kai naujasis švyturio prižiūrėtojas, „vyras iš Piktu krašto“, įstūmė savo valtį priekį į akmenuoto salos kranto priplauką. Kalė nurepečkojo per akmenis žemyn jo pasitikti, pašiaušusi gaurus, iššiepusi dantis, gindama tai, ką manė neabejotinai priklausant jai, todėl ir urgzdama. Tada vyriškis

⁸ Kalė. (*Geilų k.*)

pasisiekė iš valtys priekio savo dvidešimt antrojo kalibro šautuvą ir įvarė į ištikimą, laukiančią kalės širdį keturias kulkas. Paskui sugriebė ją už užpakalinių kojų ir nusviedė į jūrą.

– Ji buvo tikrosios *Calum Ruadho* kalės palikuonė, – pareiškė bočiukas, išgirdęs tą naujieną, sklidinai prisipylė viskio į vandens stiklinę ir nė nemirktelėjęs ištraukė iki dugno. – Tos, kuri plaukė paskui valtį, kai jie paliko Škotiją. Tų šunų *prigimitis* – pernelyg mylėti ir pernelyg stengtis.

Gegužės 15-ąją, vaikštinėdamas palei krantą ankstų rytą, kitas mano senelis užėjo dukters piniginę. Ji taip ir liko tvirtai užsegta, viduj nebuvo kokios nors didelės sumos ar ko nors, kas sudomintų kitus. Ten buvo kietai į nosinę suvyniotas dešimties dolerių banknotas, prekės pirkimo čekis ir Kolino striukės garantija – jei kartais paaiškėtų, kad ji neatitiko reikalavimų.

Kai kas tvirtino, jog tai, kad piniginę rado mano senelis, yra likimo ironija, kad ji savotiškai pas jį „sugrįžo“. Tačiau močiutė aiškino, esą jis rado ją todėl, kad kas rytą, vos atsikėlęs, vaikšto pakrante, kad rado ją, nes vaikšto neužsimerkęs, ir kad čia nieko nuostabaus. Niekas kita, kaip jau sakiau, niekada „nesugrįžo“ ir nebuvo „rasta“. Senelis daug metų saugojo tą piniginę, galiausiai padovanojo ją mano seseriai prieš josios vestuves.

Štai tokia tad istorija apie tai, kaip sesuo ir aš, trejų metų vaikai, ketinome tik „pernakvot“ pas senelius, o išbuvome ten šešiolika metų, kol išvykome mokytis į universitetą. Tai istorija apie gyvenimus, pakrypusius kitaip, nei buvo sumanyta. Ir, aišku, didžiuma tos informacijos – visai ne mano, kadangi pats aš to nepatyrčiau. Nes, kaip sakiau, tada, kai mūsų

tėvai skendo, sesuo ir aš žaidėme parduotuvej. Ir mudu nematėme ištikimosios *Calum Ruadho* kalės, plaukiančios paskui savo šeimą į užjūrio gyvenimą prieš daugelį kartų. Mudu nematėme mūsų pro-pro-prosenelės, pirmosios Kotrynos Makferson, užsiūtos į brezentinį maišą ir įmestos į tą pačią jūrą. Bet kad ir kokia netiksli būtų ta informacija, mums ji buvo žinoma taip, kaip vienas kitą žino šeimos nariai: juk juos sieja toks glaudus artumas. Ar kaip močiutė pasakytų: „Kaip tu gali to nežinoti?“

– Yra daugybė dalykų, kurių aš nežinau, – pasakė močiutė, – bet yra ir dalykų, kuriais aš tvirtai tikiu. Aš tikiu, kad niekada nevalia palikti bėdoje savo kraujo. Jeigu nebūčiau tu tikėjusi, – pridūrė, – kur judu būtumėt dabar?

8

Dabar, Toronte, plieskiant vėlyvo rugsėjo saulei, aš stoviu Karalienės Vakarinės gatvės priegose ir dvejoju. Čia, toli nuo prabangių restoranų ir dangoraižių rajono, vyksta kova tarp griovimo ir atstatymo. „Parduodama“ – skelbia kai kurie plakatai. „Išnuomojama“ – skelbia kiti. Keliamieji kranai su sunkiais svaidikliais, apsupti ką tik sumestos skaldos kalnų, ramūs, bet pasiruošę darbui.

Žmonės zuja pirmyn atgal šnekėdami įvairiausiais kinų kalbos dialektais, graikiškai, portugališkai, itališkai, angliškai. Languose išstatytos prekės skelbia, kad jos „importuo-

tos“. Įžūlūs, bet apdairūs balandžiai plaka melsvai pilkais sparnais ir kartais it pasipūtę verslininkai nusileidžia pa-vaikščioti ar pakrypuoti palei judrius šaligatvius. Tolumoje juda, malasi protestuotojai ir kontrprotestuotojai. „Pacifistai, Komunistai Jus Myli.“ „Jeigu Manote, Kad Šios Šalies Neverta Ginti, Keliukite Kur Nors Kitur.“

Kartą ortodontų konferencijoje Dalase toks vyras atkreipė dėmesį į man prie atlapo prisegtą kortelę su pavarde ir netikėtai apstulbino savo klausimu:

– Kas gi tie ukrainiečiai, apie kuriuos tiek kalbama Kanadoje?

– Tai žmonės, atvykę iš Ukrainos, – atsakiau. – Jie iš tos šalies.

– Ne, – užprotestavo jis. – Tokios šalies nėra. Jie – rusai. Aš pasitikslinau žemėlapyje.

– Ne, jie ne rusai. Žemėlapis keičiasi.

– Kai žiūriu į žemėlapi, tikiu jo linijomis, – pareiškė jis. – Tikiu jomis, kaip tikiu rentgeno spinduliais.

– Bet rentgeno spinduliai rodo daugiau nei akivaizdžias linijas, – bukai atsikirtau. – Jie stengiasi parodyti tai, kas yra po jomis.

– Klausykit, – nenustygo jis, – linijos yra linijos, argi ne taip? Jos arba yra, arba jų nėra. Ukrainiečių nėra. Jie – rusai.

– Tai ne taip paprasta, – vėl atkirtau bukai.

– Girdėjau, kad Kanadoje sveikatos apsaugos sistemą perima komunistai, – paaiškino. – Todėl to ir paklausiau.

– Ne, – atsakiau. – Tai irgi ne taip paprasta.

– Jūs vis kartojate, kad viskas ne taip paprasta. Mano galva, yra teisingas kelias ir yra klaidingas kelias, o medicina – laisvas verslas. Kertu lažybų, uždirbu trigubai daugiau nei jūs.